

Obituari de Josep Perarnau i Espelt

(Horta d'Avinyó, 8 de juliol de 1928 - Barcelona, 1 de març de 2026)

Josep Perarnau i Espelt va néixer a Horta d'Avinyó (comarca del Bages) el 8 de juliol de 1928 i va morir a Barcelona el passat 1 de març, als noranta-set anys. Es va mantenir intel·lectualment actiu fins al curs 2017-2018; des de llavors, la seva salut s'anà deteriorant progressivament.

Josep Perarnau ha estat membre numerari de l'IEC, de la nostra Secció, des del dia 7 de maig de 1990, i emèrit, a partir de l'any 2008. Jo no vaig coincidir mai amb Josep Perarnau en cap Ple ni en cap altre acte intern de l'IEC; segurament, altres membres de la Secció podrien aportar molta més informació, records i anècdotes sobre la seva activitat dins la Secció i, en general, a l'Institut. Jo en parlaré, sobretot, com a deixeble: fou director de diversos treballs acadèmics meus, primer, i durant molts anys vaig col·laborar amb ell i he intentat continuar — de manera certament modesta— una part de la seva magna obra. El considero el meu mestre.

A Josep Perarnau li tocà viure, com a infant, les dures condicions de la Guerra Civil espanyola de 1936-1939 i de la postguerra. Va perdre el pare, que combatia amb l'exèrcit republicà, a finals de 1938, durant la darrera ofensiva franquista al front del Segre. Josep Perarnau cursà els estudis humanístics i eclesiàstics al Seminari de Solsona. Posteriorment, estudià a la Universitat Pontifícia de Salamanca (on, per raons fàcils d'imaginar, només hi romangué un any), a la Universitat Pontifícia Gregoriana de Roma, a la Universitat Ludwig Maximilian de Múnic, a la Facultat de Teologia de Catalunya i a la Universitat de Barcelona. Hi obtingué les llicenciatures de filosofia, de teologia i d'història, i el doctorat en teologia.

La seva polièdrica personalitat i llarga vida estan marcades per una doble fidelitat, a l'Església i a Catalunya. Fou ordenat prevere l'any 1952 en el Congrés Eucarístic de Barcelona. Poc després, el bisbe Pont i Gol, que havia estat professor de Mn. Perarnau al Seminari de Solsona, el cridà com a col·laborador seu al bisbat de Sogorb - Castelló de la Plana, on s'incardinà i fou nomenat canonge de la catedral. Participà com a teòleg en les sessions del Concili Vaticà II, l'estudià a fons (de fet fou el tema d'estudi de la seva tesi doctoral) i en publicà els documents i els traduí. Amb la creació de la Facultat de Teologia de Catalunya, l'any 1968, s'incorporà al seu claustre de professors. Mn. Perarnau formava part d'aquella generació de capellans marcats fortament per la renovació, l'obertura i el compromís social del Concili Vaticà II.

Durant molts anys, la seva vida va transcórrer entre Barcelona, Roma i Múnic. A Barcelona, solia passar-hi un semestre, a Roma, un altre (a partir dels anys noranta fou incorporat com a professor de la Scuola Superiore di Studi Medievali e Francescani de la Universitat Antonianum) i els estius a Múnic.

El seu hàbitat natural eren les biblioteques i els arxius, sobretot l'Arxiu Secret del Vaticà (avui Arxiu Apostòlic Vaticà), la Biblioteca Apostòlica Vaticana i la Bayerische Staatsbibliothek de Múnic, o qualsevol altra biblioteca d'Europa que conservés algun còdex o document relacionat amb la història de Catalunya.

Els qui vam tenir la sort de tractar-lo de prop sabem que la seva personalitat estava marcada per una exigència intel·lectual extraordinària. Era un treballador incansable, dotat d'una gran perspicàcia i d'una tenacitat poc comuna en la recerca. Aquesta mateixa exigència el portava, quan ho creia necessari, a formular judicis crítics més o menys contundents sobre textos, fonts o interpretacions historiogràfiques. Però aquesta actitud no provenia pas d'un afany polèmic, sinó d'una profunda convicció: que la recerca només pot avançar si es practica amb el màxim rigor i amb una fidelitat absoluta a les fonts. Per a Josep Perarnau, l'estudi dels textos i dels manuscrits era, en el fons, una forma de servei a la veritat i al coneixement de la nostra tradició cultural.

El seu compromís amb la causa catalana fou ferm, perseverant i insubornable, i es traduí intel·lectualment en la recerca sobre el pensament i la cultura catalana medieval. L'any 2009, en l'acte de la seva investidura com a doctor *honoris causa* per la Universitat de Barcelona, la padrina professora Lola Badia afirmava: «Josep Perarnau i Espelt és el medievalista més prolífic i destacat dels que treballen en el terreny de la documentació i de l'estudi de la producció intel·lectual a l'antiga Corona d'Aragó». Ho corrobora la llarguíssima llista de les seves publicacions que elaborà el professor Lluís Cifuentes, amb motiu d'uns volums oferts com a homenatge a Josep Perarnau per la *Revista Catalana de Teologia*, l'any 2013.

Els camps d'interès acadèmic de Josep Perarnau són amplíssims, tal com es pot veure en la bibliografia preparada pel professor Lluís Cifuentes, 2013, p. 390, que classifica els estudis en els epígrafs següents: «I. Textos antics en català, II. Altres textos catalans antics, III. Ramon Llull i el lul·lisme, IV. Arnau de Vilanova, V. Francesc Eiximenis, VI. Vicent Ferrer, VII. Franciscanisme, VIII. Heterodoxos, IX. Nicolau Eimeric i inquisició, X. Cisma d'Occident, XI. Universitats i ensenyament, XII. Llibres i biblioteques, XIII. Bíblia, XIV. Fons documentals, XV. Història general, XVI. Història de l'Església, XVII. Història de la llengua, XVIII. Tasques editorials, XIX. Crítica, XX. Concili Vaticà II, XXI. Altres publicacions».

Més enllà de l'àmbit estrictament acadèmic, els col·legues periodistes de la nostra Secció segurament podrien parlar de les col·laboracions de Josep Perarnau a mitjans de comunicació com *Tele/eXprés* o *El Correo Catalán*. N'és un exemple, l'article que Josep Maria Casasús, molt oportunament, ha triat per a la seva secció «Abans d'hora» d'avui, al diari *Ara*.

Les aportacions de Josep Perarnau a l'Institut d'Estudis Catalans tenen la seva expressió més visible en la revista *Arxiu de Textos Catalans Antics* i el *Corpus Scriptorum Cataloniae*, que constitueixen, sens dubte, la seva millor herència. Josep Perarnau fou el fundador i el director de l'*Arxiu de Textos Catalans Antics* des del seu primer número publicat l'any 1982 fins que la salut li ho va permetre, acompanyat sempre pel nostre col·lega Jaume de Puig, que va exercir de secretari, des del primer moment. Les dues primeres anyades foren publicades per la Fundació Bofill. A partir d'aquest moment i durant tres anys, a proposta del president de l'IEC, Enric Casassas, l'*Arxiu de Textos Catalans Antics* fou publicat conjuntament per l'IEC i la Fundació Bofill, fins que en el número 6, l'IEC n'assumí totalment l'edició conjuntament amb la Facultat de Teologia de Catalunya, mitjançant un conveni que s'ha anat renovant periòdicament. Dels volums de l'*Arxiu de Textos Catalans Antics*, Joan Bastardas va dir que «si un dia baixava un ovni i trobava aquests llibres, els marcians podien pensar que la cultura catalana era la més desenvolupada del planeta» (Cf. Miquel Alberola, «L'*Arxiu de Textos Catalans Antics*», *El temps*, 88, 24 de febrer de 1986).

Seria massa llarg d'enumerar aquí les nombroses aportacions concretes del professor Josep Perarnau a l'estudi de la cultura catalana medieval: la identificació de manuscrits fins aleshores ignorats, el descobriment de textos desconeguts o mal atribuïts, les edicions crítiques d'obres fonamentals i els estudis que han contribuït decisivament a aclarir episodis i figures de la nostra història intel·lectual. La seva recerca, pacient i tenaç, basada en el contacte directe amb les fonts i en una extraordinària capacitat d'anàlisi filològica i històrica, ha enriquit notablement el coneixement del nostre patrimoni cultural.

Sobretot pels seus treballs publicats dins l'*Arxiu de Textos Catalans Antics*, Josep Perarnau ha estat mereixedor de distincions o premis de renom: *Magister* de la Maioricensis Schola Lullistica, 1976; Premi Serra d'Or de Crítica, 1993; Premi Nacional de Patrimoni Cultural, 1996; Medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya, 1998; Premi de la Crítica als Estudis Filològics, de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 1999; doctor *honoris causa* per la Universitat de Barcelona, 2009.

M'agradaria acabar amb unes paraules que va escriure Enric Casassas i Simó, en un article intítulat «Josep Perarnau i l'*Arxiu de Textos Catalans Antics*», publicat dins *Serra d'Or*, núm. 403-404 (juliol-agost 1993), 70-71: «Perarnau és un erudit d'una profunditat i d'una

amplitud de coneixements com pocs en corren» (70).

Requiescat in pace.

Jaume Mensa i Vals
Barcelona, 11 de març de 2026